ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ

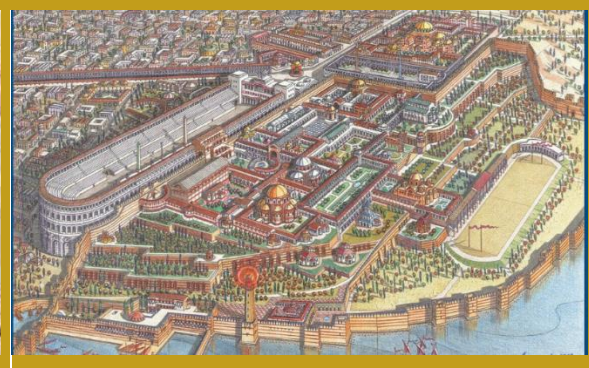

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ

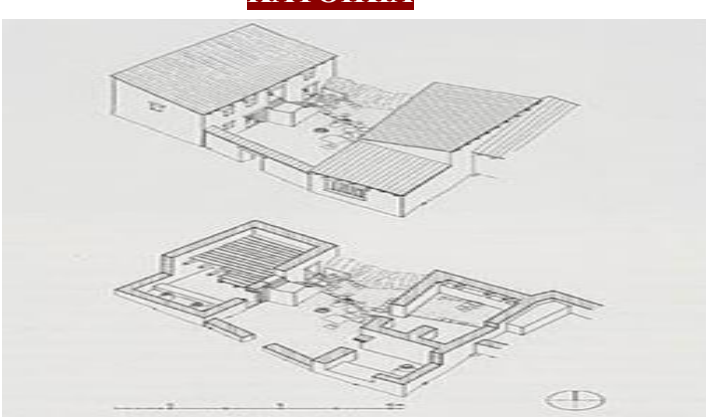

ΤΑ ΕΝ ΔΗΜΩ

ΓΥΝΑΙΚΑ/ΚΟΣΜΗΣΗ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΑ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Όλοι οι βυζαντινοί είχαν ιδιαίτερη εκτίμηση και σεβασμό προς την εκπαίδευση. Τη θεωρούσαν ως το πρώτο από τα αγαθά που μπορούσαν να κατέχουν και το οποίο δεν θα τους πρόδιδε ποτέ.

Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο δεν ήταν υποχρεωτική. Το Βυζαντινό εκπαιδευτικό σύστημα ακολουθούσε δύο κύκλους σπουδών, του γραμματιστή, στον οποίο φοιτούσαν παιδιά ηλικίας 7 ετών και του γραμματικού, στον οποίο τα παιδιά είχαν την ηλικία των 12 ετών. Οι βαθμίδες εκπαίδευσης του Βυζαντίου ήταν και τότε τρεις όπως είναι και σήμερα:

Η στοιχειώδης εκπαίδευση ή προπαιδεία, το βασικό σχολείο, που αντιστοιχεί στο σημερινό δημοτικό, διαρκούσε 3 έως 4 χρόνια, β) η μέση εκπαίδευση, η εγκύκλιος παιδεία ή εγκύκλιος σοφία που αντιστοιχεί στο γυμνάσιο και το λύκειο, διαρκούσε 4 χρόνια και φοιτούσαν μαθητές από τα 10 ή 12 χρόνια τους και γ) η ανώτερη εκπαίδευση.

Η στοιχειώδης εκπαίδευση, διεξαγόταν από ιδιώτες διδασκάλους υπό την εποπτεία του κράτους και της Εκκλησίας. Ήταν το βασικό σχολείο ή προπαιδεία και ονομάζονταν και σχολείο των κοινών γραμμάτων, σχολείο ιερών γραμμάτων, "Κάτω Χώρα" και σχολείο του γραμματιστού. Περιείχε τέσσερις τάξεις: στις δύο μικρότερες οι μαθητές μάθαιναν να διαβάζουν, να γράφουν και να λογαριάζουν ενώ στις μεγαλύτερες μάθαιναν ορθογραφία, γραμματική, αριθμητική και ιστορίες από την Αγία Γραφή, τον Όμηρο και τους μύθους του Αισώπου. Στα σχολεία ακόμη μάθαιναν και μουσική. Το σχολικό πρόγραμμα ξεκινούσε από το πρωί και διαρκούσε μέχρι το απόγευμα.

- Η μέση εκπαίδευση ή σχολείο του Γραμματικού ή εγκύκλιος παιδεία ή εγκύκλιος σοφία ή θύραθεν παιδεία γινόταν σε σχολεία που υπήρχαν στις κράτους οδήγησε στην συγκρότηση μιας εκπαιδευτικής δομής για την εκπαίδευση μελλοντικών δημοσίων υπαλλήλων, με μαθήματα που θα είχαν σκοπό να αντιμετωπίσουν τα πρακτικά ζητήματα και να καλύψουν τις ανάγκες της δημοσιονομικής και της κρατικής διοίκησης. Οι πρώτες εκκλησιαστικές σχολές ιδρύθηκαν από τον αυτοκράτορα Ηράκλειο και τον Πατριάρχη Σέργιο, για να εκπαιδεύσουν αντίστοιχα τους μαθητές στο να γίνουν στελέχη της Εκκλησίας.

Παράλληλα, εκτός από τα κοσμικά λειτουργούσαν και τα εκκλησιαστικά σχολεία. τα μαθήματα που διδάσκονταν τα παιδιά στο Βυζάντιο ήταν η ανάγνωση, η γραφή, η γραμματική, η ρητορική, η φιλοσοφία (έργα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη), η αριθμητική, η γεωμετρία, η αστρονομία και η μουσική. Ταυτόχρονα, διδάσκονταν τα έπη του Ομήρου κλασικούς και μεταγενέστερους συγγραφείς. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι μαθητές κατέβαλλαν δίδακτρα, ενώ για τα ορφανά η φοίτηση ήταν δωρεάν. Μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών, όσοι διέθεταν την οικονομική δυνατότητα και τα πήγαιναν καλά με τα γράμματα, μπορούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην ανώτατη εκπαίδευση.

Επιπρόσθετα, όλα σχεδόν τα μαθήματα γίνονταν στην Ελληνική γλώσσα και στην έδρα της φιλοσοφίας διδάσκονταν οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς. Οι επιμελείς φοιτητές δεν πλήρωναν δίδακτρα ενώ αυτοί αργότερα διορίζονταν ως ανώτεροι υπάλληλοι του Βυζαντινού Κράτους. Τα παιδιά των οποίων οι οικογένειες δεν είχαν την οικονομική ικανότητα να τα μορφώσουν στα σχολεία, συνήθως διδάσκονταν από τους γονείς ή τους παππούδες τους. Τα αγόρια στέλνονταν σε τεχνίτες, που έπρεπε να δείχνουν σεβασμό, επιδιώκοντας να γίνουν ικανοί όπως τα αφεντικά τους ενώ τα κορίτσια, εκτός από τη συμβολή τους στις εργασίες του σπιτιού, μάθαιναν κέντημα, πλέξιμο και

περισσότερες πόλεις της αυτοκρατορίας και βρίσκονταν υπό τον έλεγχο ιδιωτών δασκάλων ή του τοπικού κλήρου

ύφανση από τις μητέρες τους. Άρα, γίνεται αντιληπτό ότι μορφώνονταν μόνο τα αγόρια.

ΤΡΟΠΟΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

Την εποχή του Βυζαντίου, ο λαός είχε πολλές αφορμές για διασκέδαση και μια ποικιλία μερών , όπως το θέατρο, τον ιππόδρομο, τα λουτρά και τα πανηγύρια για να περάσουν τον χρόνο τους ευχάριστα.

Βασικό μέρος ψυχαγωγίας ήταν το θέατρο. Το πιο ξακουστό θέατρο ήταν το «Μεγάλο Θέατρο» όπου ανέβαιναν έργα κλασικού ρεπερτορίου. Ένα από τα κύρια θέματα ήταν το μιμοθέατρο, από το οποίο η θεματολογία του προέρχονταν από τη μυθολογία, την καθημερινή ζωή και τα χριστιανικά μυστήρια. Οι μίμοι δεν έκρυβαν τα πρόσωπά τους διότι ήταν το κύριο εκφραστικό τους μέσο και των κύριων χαρακτηριστικών τους. Όπως τα ιδιαίτερα μάτια τους. Επίσης, σε μερικές γιορτές και πανηγύρια παρουσίαζαν ένα είδος λαϊκού θεάτρου. Συχνά γινόντουσαν θρησκευτικές τελετές και υπήρχαν μάγοι, αστρολόγοι, θεραπευτές και θαυματοποιοί για την διασκέδαση του κοινού.

Επιπρόσθετα, οι Βυζαντινοί συμμετείχαν σε πολλά αθλήματα από τα οποία τα πιο βασικά ήταν η πάλη, το άλμα εις ύψος, το άλμα εις μήκος και το ακόντιο. Οι 3 κύριοι χώροι άθλησης ήταν το στάδιο, η παλαίστρα και το γυμνάσιο.

Στον ελεύθερο τους χρόνο, ψυχαγωγούνταν με τις επισκέψεις τους στα λουτρά, συζητώντας με φίλους και οικείους για τις δουλειές τους, ενημερώνονταν με νέα της πόλης τους και αντάλλαζαν τις απόψεις τους για πολιτικά και κοινωνικά θέματα που τους αφορούσαν.

Οι πιο βασικοί τρόποι ψυχαγωγίας των Βυζαντινών ήταν οι ιεροτελεστίες, οι θρησκευτικές, κοινωνικές και λαϊκές γιορτές. Ο πιο συνηθισμένος τόπος διασκέδασης ήταν ο ιππόδρομος, όπου εκτός από τις αρματοδρομίες διεξάγονταν και άλλες εκδηλώσεις, όπως θρησκευτικές πομπές, δημόσιες τελετές, θεατρικές παραστάσεις και λαϊκά προγράμματα. Τις αποκριές οι Βυζαντινοί μεταμφιέζονταν και έκαναν παρέλαση στους δρόμους. Με αφορμή τη νέα σελήνη άναβαν φωτιές και οι πιο νέοι σε ηλικία πηδούσαν από πάνω τους. Φυσικά οι ταβέρνες προσέφεραν φαγητό και άφθονο κρασί. Στην επαρχία έκαναν ετήσια πανηγύρια όπου εκεί συγκεντρώνονταν μάγοι, θεραπευτές, θαυματουργοί και άλλοι για να αποσπάσουν την προσοχή του κόσμου, κάτι που δεν άρεσε ιδιαίτερα στην Εκκλησία. Επίσης οι Βυζαντινοί λάτρευαν το θέατρο με κύρια μορφή θεάματος το μιμοθέατρο όπου ερμηνευτής ήταν ο μίμος και η θεματολογία προερχόταν από την μυθολογία, την καθημερινή ζωή, ακόμα και τα χριστιανικά μυστήρια

ΟΙ ΔΗΜΟΙ

Οι Δήμοι ήταν δημοτικές οργανώσεις του λαού και καθένας τους είχε πολεμικό και στρατιωτικό τμήμα. Παράλληλα ήταν και ιπποδρομικές φατρίες. Κάθε Δήμος έπαιρνε το όνομά του από το χρώμα της στολής του ηνίουχου που υποστήριζε. Σύμφωνα με πηγές

υπήρχαν τέσσερεις Δήμοι: οι Πράσινοι, οι Βενετοί, οι Λευκοί και οι Ρούσσοι.

Η πολιτική ισχύ αυτών των οργανώσεων ήταν μεγάλη. Αρχικά ήταν αναγκαίο να αποδεχτούν την εκλογή του νέου αυτοκράτορα. Επιπλέον, μέσω τον εκπροσώπων των Δήμων, ο λαός μπορούσε να μεταφέρει τα παράπονά του στην διοίκηση. Δεν είναι τυχαία η μέριμνα που έκαναν οι αυτοκράτορες, ώστε να έχουν τουλάχιστον έναν Δήμο με το μέρος τους. Αποτέλεσμα αυτού είναι η σκληρή κριτική που ασκούσαν ενάντια στην πολιτική των αυτοκρατόρων.

Τέλος, η βαριά φορολογία και η διαφθορά πολλών ανώτερων αξιωματούχων ήταν καθοριστικοί παράγοντες για την έντονη διαμαρτυρία του λαού, μέσω των Πράσινων και των Βενετών ενάντια του αυτοκράτορα Ιουστινιανού (532 μ.Χ.), τη λεγόμενη «Στάση του Νίκα».

Ο ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΣ

Ο Ιππόδρομος ήταν αναπόσπαστο κομμάτι στη ζωή των Βυζαντινών. Ήταν ο πιο σημαντικός αθλητικός χώρος ψυχαγωγίας για τους υπηκόους της αυτοκρατορίας, όπου διεξάγονταν αρματοδρομίες, αγώνες αντοχής και ιππικοί αγώνες. Ο πιο γνωστός Ιππόδρομος ήταν αυτός της Κωνσταντινούπολης. Όμως, εκτός από τις αθλητικές εκδηλώσεις που έπαιρναν χώρα στον ιππόδρομο, ο λαός είχε την ευκαιρία να τον χρησιμοποιήσει ως βήμα για να ακουστεί η γνώμη του. Άρα, μπορούσε ανώνυμα να επευφημήσει τον αυτοκράτορα ή να εκφράσει δημόσια τη δυσαρέσκειά του. Είναι σημαντικό να αναφερθεί η εξέγερση που έγινε στον Ιππόδρομο – η γνωστή Στάση του Νίκα- από τους Δήμους (κάτι σαν αθλητικά σωματεία), Βενετοί και Πράσινοι που ονομάστηκαν από το διακριτικό χρώμα της ενδυμασίας που έφερε ο ηνίοχος που υποστήριζαν. Οι ημέρες διεξαγωγής των αγώνων ήταν μέρες αργίας γιατί έπρεπε να τους παρακολουθούν όλοι και είχαν τη δυνατότητα να δραστηριοποιηθούν σε αθλήματα, να ψυχαγωγηθούν με θεάματα και παιχνίδια και να συναναστραφούν μεταξύ τους, ώστε να υπάρχει κοινωνική συνοχή. Οι θεατές ήταν κάθε ηλικίας και κοινωνικής τάξης και κάθονταν στις κερκίδες ενώ ο αυτοκράτορας είχε το κάθισμά του σε περίοπτη θέση.

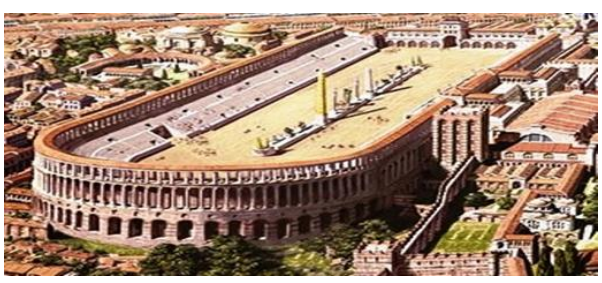

ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΑ

ΞΕΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

Κατά τα 1.123 χρόνια της ύπαρξής του Βυζαντίου, από τη μεταφορά της πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας στην Κωνσταντινούπολη στις 11 Μαΐου του 330. Μέχρι την άλωση της Πόλης στις 29 Μαΐου του 1453, ο Βυζαντινός στρατός χρησιμοποίησε στρατεύματα προερχόμενα από πολλές διαφορετικές εθνικές ομάδες. Αυτά τα στρατεύματα συμπλήρωναν και υποστήριζαν τον τακτικό Βυζαντινό στρατό. Κάποιες φορές αποτέλεσαν ακόμη και τον κορμό του στρατού αυτού. Μα για το μεγαλύτερο μέρος της μακράς του ιστορίας, αυτοί οι ξένοι μισθοφόροι αντανακλούσαν τον πλούτο και την αίγλη της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, αφού ο αυτοκράτορας που ήταν σε θέση να συγκεντρώνει στην υπηρεσία του στρατιές από τις τέσσερις γωνιές του γνωστού τότε κόσμου ήταν πραγματικά τρομερός.

Οι ξένοι στρατιώτες κατά την ύστερη Ρωμαϊκή περίοδο ήταν γνωστοί ως φοϊντεράτι δηλαδή «ομόσπονδοι-σύμμαχοι» και συνέχισαν να αποκαλούνται έτσι μέχρι και τον 9ο αιώνα περίπου, αν και ο τίτλος τους είχε Ελληνοποιηθεί σε «Φοιδεράτοι». Έκτοτε, οι ξένοι μισθοφόροι έγιναν γνωστοί ως «Εταιρείαι» και συνήθως υπηρετούσαν στην αυτοκρατορική φρουρά. Η δύναμη αυτή διαιρούνταν στην «Μεγάλη Εταιρεία», τη «Μέση Εταιρεία» και τη «Μικρά Εταιρεία», που διοικούνταν από τους αντίστοιχους Εταιρειάρχες. Πιθανότατα, ο διαχωρισμός αυτός γίνονταν με θρησκευτικά κριτήρια.

Κατά την περίοδο των Κομνηνών οι μονάδες των μισθοφόρων διαιρούνταν απλά κατά εθνότητα και ονομάζονταν σύμφωνα με τη χώρα προέλευσής τους.

Χάρτης των θεμάτων

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ

Η εξάπλωση των Αράβων τον 7ο αιώνα απείλησε την κυριαρχία των βυζαντινών στη θάλασσα και οδήγησε στην αναδιοργάνωση του Πολεμικού Ναυτικού, το πλώιμον μόνο όπως το έλεγαν, επικεφαλής του οποίου τέθηκε ο στρατηγός των καραβησιάνων. Το ναυτικό οργανώθηκε ως οργανικό τμήμα της διοίκησης των θεμάτων. Έτσι, δημιουργήθηκε ο στόλος των επαρχιών, τα θεματικά πλώιμα με επικεφαλής στρατηγούς ή δρουγγάριους. Το βασιλικόν πλώιμον ήταν ανεξάρτητος στόλος για την άμυνα της πρωτεύουσας με επικεφαλής τον δρουγγάριο του πλώιμου, τον γενικό ναύαρχο. Το κύριο πολεμικό πλοίο κατά τους βυζαντινούς χρόνους ήταν ο δρόμων που μπορούσε να μεταφέρει μέχρι τριακόσιους άνδρες, πολεμιστές και κωπηλάτες. Άλλοι τύποι πολεμικών πλοίων ήταν το δρομώνιον και το χελάνδιον.

ΥΓΡΟ ΠΥΡ

Το υγρόν πυρ (λεγόμενο επίσης πυρ θαλάσσιον, μηδικόν πυρ, πολεμικόν πυρ, πυρ λαμπρόν, πυρ ρωμαϊκόν ή πυρ σκευαστόν) και γνωστό στους Δυτικούς ως ελληνικόν πυρ ήταν ένα εμπρηστικό όπλο της Βυζαντινής Αυίας, που εφευρέθηκε τον ύστερον 7ο αιώνα μ.Χ. Αποτελούσε ένα από τα ισχυρότερα αλλά και πιο μυστηριώδη όπλα του Βυζαντίου. Ήταν εφεύρεση του Έλληνα μηχανικού Καλλίνικου, από την Ηλιούπολη της Συρίας. Η σύνθεση του υγρού πυρός ήταν κρατικό μυστικό και δεν ξέρουμε ακριβώς από τι και

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Τα τελευταία χρόνια της Βασιλείας του Ηρακλείου σκιάζονται από τις αραβικές κατακτήσεις. Οι ανάγκες της άμυνας εναντίον των Αράβων φαίνεται ότι παρακίνησαν αυτόν και τους διαδόχους του να εγκαθιδρύσουν στη Μικρά Ασία στη διάρκεια του 7ου αιώνα ένα νέο διοικητικό σύστημα που στηριζόταν στα θέματα, διοικητικές περιφέρειες με δικό τους στρατό. Ο Ηράκλειος εμπνεύστηκε τα Θέματα από τον θεσμό των Εξαρχάτων, που ήταν απομονωμένες βυζαντινές νησιδες σε περιοχές όπου κυριαρχούσαν οι εχθροί της αυτοκρατορίας. Ο ίδιος προερχόταν από το Εξαρχάτο της Καρχηδόνας.

Τον θεματικό στρατό υπηρετούσαν ελεύθεροι αγρότες στους οποίους το κράτος παραχωρούσε στρατιωτικά κτήματα ή στρατιωτόπια. Με τα έσοδά τους οι στρατιώτες συντηρούσαν τις οικογένειές τους, αγόραζαν τον οπλισμό τους και κάλυπταν τα έξοδα των εκστρατειών. Ο θεματικός στρατός αντικατέστησε τους παλαιούς μισθοφορικούς στρατούς και αποτέλεσε ένα είδος Εθνικού Στρατού που αποδείχθηκε εξαιρετικά αποτελεσματικός για την άμυνα της αυτοκρατορίας.

Η στρατιωτική και πολιτική διοίκηση των επαρχιών η οποία στο παλιό διοικητικό σύστημα της αυτοκρατορίας ασκούνταν από διαφορετικά πρόσωπα, ενώθηκαν τώρα στο πρόσωπο του στρατηγού. Ο στρατηγός ασκούσε την ανώτατη εξουσία μέσα στα όρια του θέματος.

Προς τα τέλη του 7ου αιώνα το σύστημα των θεμάτων σταθεροποιήθηκε και άρχισε να εξαπλώνεται και στις Ευρωπαϊκές επαρχίες του Κράτους

Τα πρώτα πέντε Θέματα βρίσκονταν όλα στη Μικρά Ασία και σχεδιάστηκαν για να αντιμετωπίσουν την Αραβική τζιχάντ, που είχε ήδη αναλώσει τις επαρχίες της Συρίας και Αιγύπτου. Αυτά ήταν τα εξής:

- Θέμα Αρμενιακόν,
- Θέμα Ανατολικόν,
- Θέμα Οψίκιον,
- Θέμα Θρακήσιον,
- Θέμα Καραβησιάνων,

Βυζαντινος καταπελτης

πώς φτιαχνόταν. Φαίνεται όμως πως ήταν ένα μίγμα από θειάφι, πίσσα, νίτρο, φώσφορο και άλλα εύφλεκτα υλικά.

Οι τρόποι χρήσης του υγρού πυρός, είναι οι εξής:

α) Τοποθετούνταν στην πλώρη των πλοίων σε χάλκινους σωλήνες (σιφώνια), απ' όπου εκτοξευόταν.

β) Χρησιμοποιούνταν και χύτρες πήλινες γεμάτες υγρό πυρ, που εκτοξεύονταν και συντρίβονταν στο εχθρικό πλοίο και έτσι προκαλούσαν πυρκαγιά.

γ) Χρησιμοποιούνταν και βαλλίστρες ή και καταπέλτες από όπου εκσφενδόνιζαν οι στρατιώτες το υγρό πυρ την στιγμή που έπρεπε κατά των εχθρών. Με το υγρό πυρ οι Βυζαντινοί κατάφεραν σε κρίσιμες στιγμές να αναχαιτίσουν τους εχθρούς τους.

ΟΠΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΚΑΣΤΡΩΝ

Μια άλλη σημαντική κατηγορία οπλών ήταν τα τειχομαχικά, όσα δηλαδή χρησιμοποιούνταν στις πολιορκίες κάστρων. Στις πολιορκητικές μηχανές των πολιορκητών, εκτός από τις σκάλες και τις ξύλινες γέφυρες, ανήκει ο κριός, με τον οποίο γκρέμιζαν ευπαθή τμήματα των τειχών, το πετρόβολο, που εκσφενδόνιζε μεγάλες πέτρες, οι ελεπολείς, ξύλινοι τροχοφόροι πύργοι, οι κλίμακες, οι αυλοί τα τρύπανα και η χελώνη, με την οποία οι στρατιώτες πλησίαζαν τα τοίχοι, έπλητταν τη λιθοδομή τους ή έσκαβαν το έδαφος δημιουργώντας σήραγγες.

Επίσης βαριά ήταν όπλα ήταν και πυροβόλα τα οποία εμφανίστηκαν το 15ο αιώνα (1422) και ονομάζονταν μεγάλες σκευές και μπομπάρδες και τηλεβόλοι και αφετηρία.

https://www.youtube.com/watch?v=6gx9-O3eZ_0

Τρόποι χρήσης του υγρού πυρός

«Και ο δρόμωνας (βυζαντινό πολεμικό πλοίο) ας έχει σε κάθε περίπτωση μπροστά στην πλώρη σιφώνιο, φτιαγμένο από χαλκό, με τον οποίο να εκτοξεύει το υγρόν πυρ κατά των εχθρών. [...]

Εμείς συμβουλεύουμε να εκτοξεύονται και χύτρες γεμάτες με υγρόν πυρ, κατά τη μέθοδο συσκευασίας που υποδείχτηκε πιο πάνω• όταν συντριβούν οι χύτρες, τα πλοία των εχθρών θα αρπάξουν εύκολα φωτιά.

Πρέπει να χρησιμοποιείται και μια άλλη μέθοδος: η ρίψη με το χέρι μικρών σιφωνίων, των χειροσιφώνων, που τα κρατούν οι στρατιώτες πίσω από τις σιδερένιες ασπίδες τους. [...]. Μ' αυτά το υγρόν πυρ θα εκτοξεύεται καταπρόσωπο στους εχθρούς.

Ναυμαχικά Λέοντος ΣΤ΄, έκδ. A. Dain, Παρίσι 1943, 20 και 29-30

Εικόνα από βυζαντινό στρατιώτη σε μάχη

ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Ένα σημαντικό στοιχείο για την επιβίωση κάθε ανθρώπου είναι να έχει ένα σπίτι. Το ίδιο συνέβαινε και στο Βυζάντιο. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που καθόριζαν το είδος των σπιτιών στο Βυζάντιο ήταν η οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη, η μορφολογία του εδάφους και ο διαθέσιμος χώρος. Έτσι, υπήρχαν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα σπίτια των πλουσίων και των φτωχών, ενώ υπήρχε και μια διαφοροποίηση μεταξύ των σπιτιών της πόλης και αυτών της υπαίθρου.

Στο Βυζάντιο υπήρχαν πολυτελείς επαύλεις για τους μεγαλοκτηματίες με εσωτερικούς κήπους και στοές και άθλιες κατοικίες για τους φτωχούς των πόλεων. Ένα πολυτελές σπίτι συνήθως είχε δύο ορόφους και αποτελούνταν από πολλά και όμορφα διακοσμημένα δωμάτια. Στο ισόγειο υπήρχε ένα δωμάτιο υποδοχής, η κουζίνα που χρησιμοποιούσαν για να μαγειρεύουν, το πλυσταριό όπου αποθήκευαν τα τρόφιμα και το εικονοστάσιο που έκαναν τις καθημερινές τους προσευχές. Ο δεύτερος όροφος, που στηριζόταν σε πέτρινες ή ξύλινες κολώνες, περιλάμβανε επιμελημένη τοιχοποιία και ψηφιδωτά όπου υπήρχε ο γυναικωνίτης και τα υπνοδωμάτια της οικογένειας. Στον εξωτερικό χώρο του σπιτιού υπήρχε η περίστυλη αυλή ή κήπος και πηγάδι για εύκολη πρόσβαση νερού.

Αντίθετα, τα σπίτια των φτωχών στο Βυζάντιο ήταν χαμηλά, μονόχωρα ή δίχωρα και κατασκευάζονταν από ευτελή υλικά. Τα μικρά αυτά σπίτια αποτελούνταν από έναν μοναδικό στεγασμένο χώρο, που μερικές φορές ήταν διαιρεμένος σε δύο δωμάτια. Το βασικό στοιχείο ήταν η ανοιχτή αυλή όπου υπήρχε πηγάδι και φούρνος. Τα κατώτερα στρώματα του πληθυσμού των πόλεων, κατοικούσαν σε πολυώροφες πολυκατοικίες.

Από την κοινωνική και οικονομική θέση του ιδιοκτήτη εξαρτιόταν και η ποιότητα των αντικειμένων που υπήρχαν μέσα στο σπίτι. Τα συνηθέστερα υλικά κατασκευής τους ήταν το γυαλί, ο πηλός, τα όστρακα και το ξύλο για τους πιο φτωχούς και τα πολύτιμα μέταλλα και οι λίθοι για τους πλούσιους.

Στα βασικά έπιπλα του βυζαντινού σπιτιού ανήκαν το τραπέζι και το κρεβάτι, πάνω στο οποίο τοποθετούσαν διάφορα στρωσίδια, όπως μαξιλάρια και σεντόνια που φτιάχνονταν από διάφορα υλικά. Οι περισσότεροι κάτοικοι του Βυζαντίου ξάπλωναν πάνω σε στρώματα από άχυρα, βαμβάκι, κουρέλια ή πούπουλα, τα οποία απλώνονταν απευθείας στο πάτωμα ή σε χτιστούς πάγκους. Τα τραπέζια, συνήθως κατασκευασμένα από ξύλο, χρησίμευαν όχι μόνο για το σερβίρισμα του φαγητού αλλά και ως πάγκοι εργασίας ή γραφεία. Για καθίσματα χρησιμοποιούσαν καρέκλες ή σκαμνιά.

Τα σπίτια της εποχής φωτίζονταν με κεριά και λυχνάρια, που συνήθως ήταν φορητά ή στηρίζονταν σε μόνιμους λυχνοστάτες.

Μέρος του οικιακού εξοπλισμού αποτελούν τα επιτραπέζια σκεύη, που φτιάχνονταν από διαφορετικά υλικά. Σε αυτά ανήκαν τα πιάτα, οι δίσκοι, οι γαβάθες, τα ποτήρια, τα κύπελλα, οι κανάτες και οι αλατιέρες. Μεγάλη ποικιλία παρατηρείται και στα μαγειρικά σκεύη. Ένα βυζαντινό σπίτι διέθετε πυροστάτες, πάνω στους οποίους τοποθετούσαν τα τσουκάλια για το μαγείρεμα, κατσαρόλες για το ζέσταμα του νερού, σχάρες και τηγάνια, κουτάλες διαφόρων μεγεθών, γουδιά αλλά και λεκάνες για το πλύσιμο των πιάτων και των χεριών.

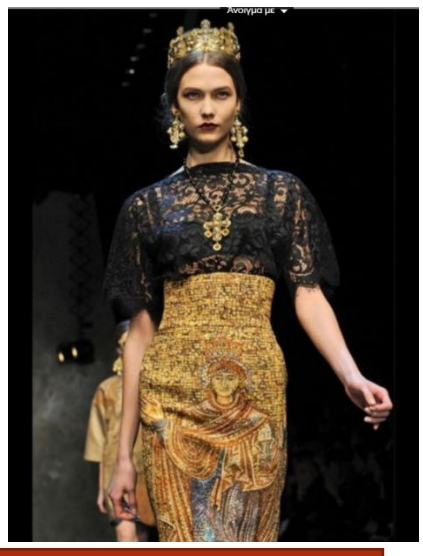

Karl Lagerfeld

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΗΣΗ

Από την ενδυμασία ενός Βυζαντινού πολίτη, μπορούμε να διακρίνουμε την κοινωνική του τάξη, την οικονομική του κατάσταση, το επάγγελμα και την ηλικία του.

Οι άνθρωποι των κατώτερων τάξεων φορούσαν κυρίως χειροποίητα λινά ή μάλλινα ρούχα. Λόγω του μικρού μήκους, υπήρχε ελευθερία κίνησης. Οι πολίτες της μεσαίας τάξης, φορούσαν χιτώνα με πολλές πτυχώσεις, μπότες δερμάτινες το χειμώνα και ανατολίτικα παπούτσια το καλοκαίρι. Η ανώτερη τάξη φορούσε μακριά ενδύματα από ακριβά υλικά ενώ οι αυτοκράτορες είχαν ρούχα από πολύτιμα υφάσματα με πλούσια διακόσμηση (κεντημένες λεπτομέρειες και πολύτιμους λίθους). Οι γυναίκες, από την άλλη, φορούσαν φαρδιούς και μακριούς χιτώνες με μακριά μανίκια. Έβαζαν επίσης εσάρπες, μαντήλια και καλύμματα στο κεφάλι. Οι πλούσιες προτιμούν πολυτελή ενδύματα, μεταξωτά και λινά. Σύμφωνα με την ένδυσή τους, μπορούμε να διακρίνουμε ρούχα πρώτης, δεύτερης ή τρίτης ποιότητας. Προτιμούσανε τα καλά τους σε ιδιαίτερες περιστάσεις και γιορτές. Γενικότερα υπήρχε ποικιλία χρωμάτων και σχεδίων σε αυτά που φορούσαν.

Καθ' όλη την διάρκεια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, οι Βυζαντινοί δείχνουν μεγάλη αγάπη για τον καλλωπισμό τους, το οποίο φαίνεται από τα υλικά κατάλοιπα της εποχής και την αντίθετη άποψη των πατέρων της Εκκλησίας.

Τα μαλλιά, κύριο στοιχείο της εμφάνισης τους, τα περιποιούνταν με χτένα και ψαλίδι. Το κούρεμά τους γινόταν από δούλους, καθώς οι κουρείς και οι κομμώτριες χρησιμοποιούνταν από τους άντρες. Ακόμη, έβαφαν το μαλλί τους ξανθό και τα κατσάρωναν με ειδικές αλοιφές και ζεστό σίδερο.

Οι άντρες, ανάλογα με την καταγωγή τους, είχαν κοντό ή μακρύ μαλλί αλλά χρησιμοποιούσαν και περούκες. Οι γυναίκες είχαν μακριά μαλλιά, τα οποία χτένιζαν, τα συγκρατούσαν στον αυχένα, τα έπλεκαν ή τα άφηναν ελεύθερα στους ώμους. Χρησιμοποιούσαν αρώματα, άντρες και γυναίκες, από λουλούδια. Οι γυναίκες φορούσαν χρυσά ή αργυρά κοσμήματα διακοσμημένα με πολύτιμους λίθους ή ευτελή υλικά. Κύρια είδη κοσμημάτων ήταν σκουλαρίκια, αλυσίδες, περιδέραια, βραχιόλια, περικάρπια και δαχτυλίδια. Όλα αυτά τα φορούσαν για την βελτίωση της εμφάνισής τους αλλά και για να επιδείξουν την κοινωνική τους θέσης.

Karl Lagerfeld

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ
Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Οι γυναίκες της βυζαντινής περιόδου ζούσαν μια ζωή περιορισμένη, σαφώς οριοθετημένη, ακολουθώντας τους κανόνες και τις παραδόσεις. Η γυναίκα αντιμετωπίζονταν σαν ένα ον με αδυναμίες.

Κατά τη βυζαντινή περίοδο, η συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική ζωή ήταν ελάχιστη με σχέση με τους άνδρες, κατά τις εξόδους τους οφείλαν να καλύπτουν το πρόσωπο τους, ενώ οι πλούσιες γυναίκες συνοδεύονταν από ένα δούλο. Μετέπειτα, κατά τον 11ο αι, οι γυναίκες μπορούσαν να λάβουν μέρος σε δημόσιες εκδηλώσεις.

Ωστόσο η φροντίδα του σπιτιού, οι οικιακές δουλείες και η περιποίηση των παιδιών ήταν δική τους δουλειά, μάλιστα θα έπρεπε να φτιάχνουν μονές τα ρούχα τους.

Μετά την εκπαιδευσή τους, ερχόταν ο γάμος και μάλιστα στην ηλικία από 12 έως 14 ετών σε αγόρια και κορίτσια. Πριν όμως το γάμο έπρεπε να αρραβωνιαστούν και να υπογράψουν το συμβόλαιο προίκας της νύφης και να συμφωνήσουν τα δώρα του γαμπρού. Μετά την τέλεση του μυστηρίου, ακολουθούσε το γαμήλιο γλέντι.

Εάν από την άλλη ένα ζευγάρι παντρεύονταν και ήθελε να χωρίσει, έπαιρνε διαζύγιο.

Χαρακτηριστικά είναι τα παράπονα μιας γυναίκας προς το συζυγό της, όπως τα πληροφορούμαστε «**Από τα Πτωχοπροδρομικά, στο: Ζεράρ Βαλτερ, Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο, εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα 1999, 192».**

Φροντίζω το σπίτι και κάνω όλες τις δουλειές […] Φροντίζω τα παιδιά καλύτερα από την καλύτερη παραμάνα. Υφαίνω μόνη μου τη ρόμπα που φορώ […] Φτιάχνω τα πουκάμισα και τα παντελόνια […] Πότε μου αγόρασες μια φούστα; Ποτέ δεν είδα από τα χέρια σου πασχαλιάτικο δώρο. Άντεξα έντεκα χρόνια στερήσεων και μιζέριας κοντά σου και δεν πήρα από σένα ούτε ένα ζευγάρι κάλτσες. Ποτέ δεν είχα μια μεταξωτή ρόμπα, ποτέ ένα δακτυλίδι, ποτέ ένα βραχιόλι.

ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Τα επαγγέλματα στο Βυζάντιο αφορούσαν διάφορους κλάδους. Δεν είχαν σχέση τόσο με τις φυσικές επιστήμες λόγω της θρησκείας παρόλα αυτά αναδείχτηκαν αστρονόμοι γιατροί και μαθηματικοί, ιδίως μέσω της επιρροής που άσκησε ο αραβικός πολιτισμός στο Βυζάντιο.

Με την βοήθεια σημαντικών λογίων άρχισε να λειτουργεί η πατριαρχική ακαδημία και η θεολογική σχολή. Επιπλέον αναπτύχθηκε το δίκαιο, διότι έπρεπε να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των νέων νόμων. Σε διάφορους τομείς αναδείχθηκαν σπουδίοι άνθρωποι, όπως για παράδειγμα στα μαθηματικά ο Λέων φιλόσοφος μαθηματικός και ο Μιχαήλ Ψελλός, που ξεχώρισε στην αστρονομία και τη μουσική (1018-1096). Άλλος ένας γνωστός για την εποχή 1260-1332 ήταν ο αστρονόμος Θεόδωρος Μετοχίτης. Στον κλάδο της γεωγραφίας αναδείχθηκε ο Στέφανος Βυζάντιος (5ος αιώνας) και ο Κοσμάς Ινδικοπλευστής (6ος αιώνας).

Σημαντικά επαγγέλματα του βυζαντινού πολιτισμού: αμπελουργός, αλιεύς, αργυραμοιβός, κτηνοτρόφος, βυρσοδέψης, μουράρος (=κτίστης), μπαρμπέρης, ράφτης, χαλιναράς, μποτέρης, μαραγγός, σελάς, χρυσοχός, τζαγγάρης, μαρμαράς, φουρνάρης, σπαθάς, πετροκόπος, γούναρης, σκουφάς, μακελλάρης, καθεγλάς, καλαφάτης, τανιέρης, καλυκάς, χαλκάς, ζυμοπουλητής, γναφέος ή μαυριστής, δοξαράς, σκοινοπλάκος, τορνάρης, σαΐτας, κεράς, μπουμπαρδιέρος, σπλεντζέρης, χαλκωματάς, σαλουμάρος, ξεπετσοτέρης, γερακάρης, παπλωματάρης, πολβεράρος, κλειδάς, χρυσαφάς, ψαροπουλητής, ακπελλάς, περιβολάρης, σομαράς, σανσέρης (= μεσίτης), ξυγγοκεράς, τυροπουλητής. Αναφέρονται επίσης και πρωτομάστορες, κυρίως στους: χρυσοχόους, τζαγγάρηδες, μαραγγούς, μουράρους, ραφτάδες, καλαφάτες. Κάπως ευγενέστερα επαγγέλματα ήταν αρωματάρης ή σπετζιέρος ή φαρμακοπός, νοτάριος, αββοκάτος (= δικηγόρος), ιατρός τζηρόικος (= χειρούργος), ιατροφύζυκος, ζωγράφος ή σγουράφος, πορφυροπώλης, σαλδαμάριος= παντοπώλης, σολίτης =κατασκευαστής υποδημάτων, σπορέας, συμβολαιογράφος, υφάντρια, κουρίσσα= φρόντιζε την κόμμωση των γυναικών και δούλευε σε σπίτια και σε λουτρά, κναφεύς= αυτός που ξαίνει τα υφάσματα, ιματιοπράτης= κατασκευαστής και πωλητής ενδυμάτων.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΡΙΩΝ ΤΟΥ 3ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΡΟΔΟΥ, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ PROJECT «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ». Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΒΑΣΙΣΤΗΚΕ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑΣ Τσάπρα Κωνσταντίας : http://photodentro.edu.gr/oep/r/8532/658?locale=el

ΠΗΓΕΣ

Χριστιανικές Επιγραφές και Εικόνες (Πορίσματα Ερευνών - Μηνύματα), Γεωργίου Β. Αντουράκη Αρχαιολόγου, Καθηγητού Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9668

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2198/Istoria_B-Gymnasiou_html-empl/

http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/263

http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=21&sub=224&level=1

http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=21&sub=219&level=1

http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=14&sub=613&level=1

http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=1&sub=209&level=1

http://www.fhw.gr/chronos/09/gr/pl/610/pn/main/pn2a.html

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%92%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CE%91%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1

https://blogs.sch.gr/gymkmil0/files/2013/02/333.pdf
http://photodentro.edu.gr/oep/r/8532/658?locale=el